

Červenec 2024

SEKTOROVÉ DANĚ – BACK IN THE GAME

Martin Zeman

Shrnutí

Sektorové daně jsou speciálně uvalené daně na vybrané oblasti. Diskuse o jejich zavedení není ani v České republice novinkou. K jejich zavedení, cílené primárně na finanční instituce, docházelo v Evropě i ve světě po finanční krizi. Snahou byla regulace jejich chování a velikosti. V Česku teď znovu otevírají téma Starostové. Konkrétní parametry návrhu sice zatím nejsou známy, nicméně už teď můžeme o jeho zavedení polemizovat. Mimo jiné proto, že přichází v době, kdy na banky dopadá navýšená korporátní daň. Navíc česká ekonomika je de facto jediným vyspělým hospodářstvím, které ještě není na své předpandemické úrovni. Zavedení takového opatření by ve svém důsledku snížilo obslužnost finanční oblasti, omezilo disponibilní zdroje bank na poskytování úvěrů a ovlivnilo důvěru investorů a stabilitu našeho podnikatelského prostředí. Tedy i načasování samotného zavedení je zcela problematické.

Hlavní body

- Očekávané inkaso bankovní daně má být dle STAN na úrovni 10 mld. Kč, přičemž medializovaným důvodem pro jeho zavedení je nenaplněné očekávání z WFT.
- Sektorové daně zdražují zboží a služby pro spotřebitele.
- Celospolečenské náklady takto specifického druhu zdanění jsou zřejmé: snížení investičního potenciálu ČR, omezení disponibilních zdrojů bank, zdražení služeb a ve svém důsledku také narušení finanční stability systému.

Diskuse o uvalení daní na vybrané sektory hospodářství se opět dostává do centra pozornosti. Hnutí STAN chce prosadit sektorovou daň a tuto myšlenku podporují i členové KDU-ČSL a Piráti. Konkrétní parametry sice zatím nebyly představeny veřejnosti, nicméně už teď víme, že Starostové si od toho slibují zvýšení příjmů státního rozpočtu o 10 miliard Kč ročně. Hnutí poukazuje zejména na to, že bankovní systém se vyhnul odvodu daně z nadměrných zisků (WFT). „Banky se rozhodly z windfall tax utéct, a tak nemohou čekat nic jiného, než že my politici se o tom začneme bavit. Balanc ve společnosti musí být,“ komentoval možnosti zavedení opatření místopředseda poslaneckého klubu STAN Ondřej Lochman (Novinky.cz, 2024).

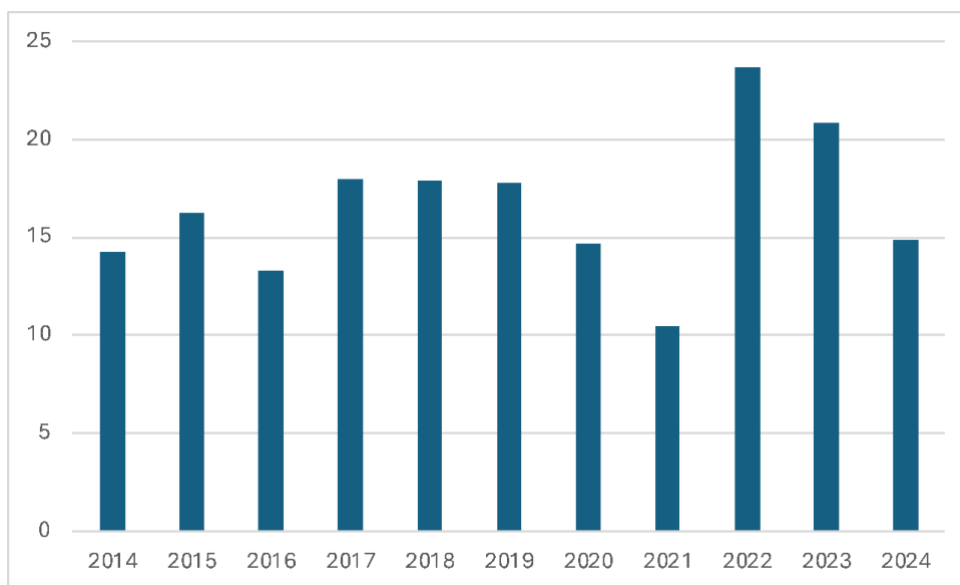
Přítom daň z neočekávaných zisků byla přijata jako dočasné opatření a měla platit od ledna 2023 po dobu tří let, a to v energetice, bankovníctví, petrolejářství, těžbě a zpracování fosilních paliv. Jde o 60% přírůžku, která je aplikována na nadměrný zisk v uvedených odvětvích. Tento nadměrný zisk byl definován jako rozdíl mezi základem daně v letech 2023 až 2025 a průměrným základem daně za čtyři roky navýšeným o 20 %. Současně byl pro banky stanoven příjmový test ve výši 6 miliard Kč, což mělo zaručit, že pravidlo se bude týkat jen těch největších bankovních domů. Původně se očekávalo, že sektor přinese do rozpočtu 33 miliard Kč v roce 2023 (MF ČR, 2022). Reálná výše inkasa v oblasti peněžnictví a pojišťovnictví však byla za minulý rok pouze 0,7 miliardy Kč, tedy zhruba 2 % původního plánu (MF ČR, 2024).

Důvodem takového bezprecedentního nenaplnění predikcí byly podle Ministerstva financí ČR vyšší než očekávané úrokové náklady bank, které se projevily jako výnosové úroky na spořicíh účtech. V reakci na takto navýšené úroky lidé pak pravděpodobně přesouvali své prostředky z běžných na spořicí účty, které jsou lépe úročeny. To by sice částečně vysvětlovalo nenaplněné očekávání státu, avšak jen stěží to objasní rozdíl 98 %. Pravděpodobnější je, že banky využily zákonnou možnost optimalizace v podobě držení vyšší míry státních dluhopisů, u kterých je osvobozen úrokový výnos, a se kterou pravděpodobně nepočítal předkladatel návrhu zákona (daň z neočekávaných zisků byla přijata formou poslaneckého návrhu ministra Zbyňka Stanjury (ODS) ve druhém čtení). Tuto možnost optimalizace prostřednictvím státních dluhopisů přiznává i tisková mluvčí Moneta Money Bank (Filipová, 2024).

Je pravděpodobné, že ministerstvo financí nezohlednilo možnosti daňové optimalizace v původních predikcích očekávaného inkasa. Nepřijetí daně z mimořádných zisků standardní cestou nového zákona znamenalo, že návrh neprošel klasickým připomínkovým řízením, tudíž ostatní resorty neměly možnost se k němu vyjádřit, a tedy zmíněné okno optimalizace odhalit a odstranit.

Argument úmyslného obcházení je tedy lichý, jelikož sám stát dal bankám prostor legálním (i když pravděpodobně nikoli zamýšleným) způsobem svoji daňovou povinnost snížit a ušetřit svým vlastníkům slušných 32 mld. Kč. Snaha zavést sektorovou daň se navíc jeví jako zvlášť problematická v období, kdy ministr Stanjura opakovaně mluví o předčasném ukončení WFT, která měla platit až do roku 2025.

Graf 1: Vývoj zisků českých bank v prvním čtvrtletí (v mld. Kč)

Zdroj: (ČNB – ARAD, 2024), vlastní zpracování

Sektorové daně a jejich ekonomické aspekty

Samotné sektorové daně jsou speciálně uvalené daně na právnické osoby podnikající ve vybraném odvětví. Standardně se diskutuje o jejich zavedení v souvislosti s monopolními a oligopolními trhy, kdy společnosti dosahují vysokých zisků v důsledku nekonkurenčního prostředí. Sektorová daň odčerpá vlastníkům část zisků a stát je pak může využít v souladu s principem solidarity a respektováním hospodářsko-sociálních postojů. Zvýšená úroveň zdanění odráží nové společnosti, aby na takový trh vstoupily. A zároveň firmy, které už sektorové dani podléhají, nebudou dále růst – naopak podnikatelé jsou motivováni k přesunu kapitálu do odvětví, které takovýmto opatřením nepodléhají. Což v dlouhém období celkem paradoxně fixuje monopolní (oligopolní) zisky.

Naopak intervencionistická skupina ekonomů zdůrazňuje, že uvalení sektorových daní může zabezpečit dodatečné prostředky pro státní rozpočet a například získanými penězi navýšit solidaritu systému. Druhý často opakovaný argument o znemožnění odlivu dividend do zahraničí opomíjí, že cizí vlastníci v ČR investovali právě v očekávání dosažení zisků, což je zcela legitimní cíl podnikatelské činnosti. Navíc podle této logiky by se zavedení sektorové daně nemělo týkat jenom bank, ale například i hlavního tahouna českého hospodářství, tedy automobilového průmyslu, který je také vlastněn zahraničním kapitálem.

Nakonec je zcela zřejmé, že jakékoliv zvýšení daní se rozloží mezi spotřebitele a výrobce. Vzhledem k charakteru poptávky po bankovních službách a vlastnostech trhu je vysoce pravděpodobné, že podstatná část zvýšení daní dopadne právě na občany. Výsledný efekt tedy nemusí výrazněji ovlivnit celkovou výši vyplacených dividend ze zahraničí.

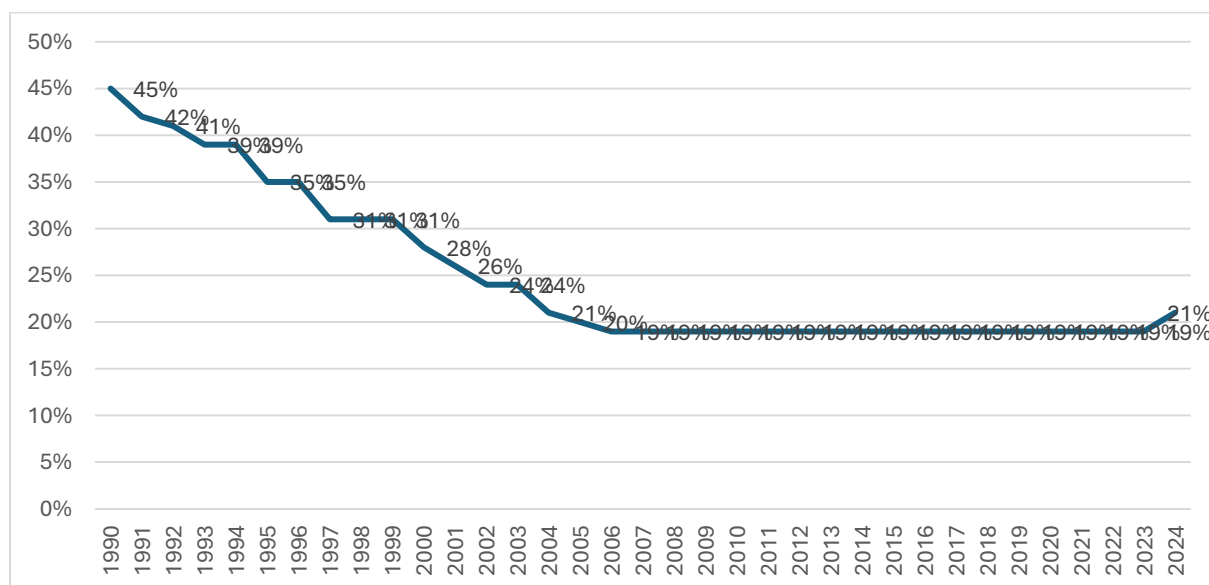
Bankovní daň v České republice v roce 2024

Vlastnictví bank zahraničními investory má své historické opodstatnění. Z řady důvodů docházelo k privatizaci tohoto sektoru později než u ostatních firem. Důležitou podmínkou bylo, že vlastníci bankovní licence musel mít vyšší rating než Česká republika. Tato podmínka de facto úplně vyloučila český kapitál a zájem přišel výhradně z vyspělých zemí. Vlastnění bank zahraničním kapitálem je tedy

zamýšlený důsledek vybraného způsobu privatizace. Vzhledem k relativně slušné ziskovosti odvětví přináší české banky svým vlastníkům zajímavé výnosy. Současně je však třeba dodat, že zvolená cesta přivedla do ekonomiky stabilitu a dostatek peněz. Z mezinárodního pohledu je systém v ČR dobře kapitalizovaný, dosahuje dlouhodobě velmi dobré likviditní pozice a výsledky zátěžových testů ČNB ukazují, že je schopen přestát i mimořádně nepříznivý vývoj. Ostatně český bankovní trh přestál i globální krizi bez pomoci ze strany státu a je jedním z nejodolnějších nejen v Evropě.

Očekávané výnosy zavedení bankovní daně jsou zřejmé, je to zhruba 10 mld. Kč pro státní rozpočet. Bohužel celospolečenské náklady takového opatření už tak zřejmé nejsou, i když ze své podstaty mohou být násobně vyšší. Zavedení bankovní daně by snížilo finanční obslužnost ekonomiky, částečně by se zmenšila zaměstnanost v prestižním bankovním sektoru a současně by došlo ke snížení počtu poboček bank. Z pohledu zahraničních investorů by daň vedla ke zhoršení podnikatelského prostředí a snížení důvěry v tuzemskou ekonomiku. To by byla špatná zpráva pro české hospodářství, které ještě stále není na předpandemické úrovni. Navíc případné zavedení sektorové daně je časově problematické i vzhledem k vůbec prvnímu historickému zvýšení daně z příjmu právnických osob o 2 p. b., které samozřejmě dopadne i na sektor bank.

Graf 2: Vývoj sazby daně z příjmu právnických osob v České republice

Zdroj: (EY, 2022), vlastní zpracování

Samotné dodatečné zdanění odvětví nezlepší stav státní pokladny. Právě naopak. Opatření jenom fixuje jeho současný stav, snižuje motivace ke vstupu nových hráčů a paradoxně udržuje vysokou úroveň zisků. Správná hospodářská politika vytváří motivace k přeinvestování zisků v České republice, případně k vyšší participaci zaměstnanců na ziscích zaměstnavatele.

Zdroje

- MF ČR. (2022). Mimořádná daň z neočekávaných zisků bude platit od 1. ledna 2023. <https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/media/tiskove-zpravy/2022/mimoradna-dan-z-neocekavanych-zisku-bude-48951>
- MF ČR. (2024). Schodek rozpočtu nižší než plán. Státní rozpočet hospodařil v roce 2023 s deficitem 288,5 mld. Kč oproti plánovaným 295 mld. Kč. <https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/media/tiskove-zpravy/2024/pokladni-plneni-sr-54299>
- Svodoba, J. (2024) Banky se mimořádné dani vyhnuly přes státní dluhopisy—Novinky. <https://www.novinky.cz/clanek/ekonomika-banky-se-mimoradne-dani-vyhnyly-pres-statni-dluhopisy-40457016>
- ČNB ARAD. (2024). Zisky a ztráty obchodních bank. <https://www.cnb.cz/arad/#/cs/indicators>
- Svododa, J. (2024) STAN a lidovci chtějí na banky uvalit sektorovou daň <https://www.novinky.cz/clanek/ekonomika-stan-a-lidovci-chteji-na-banky-uvalit-sektorovou-dan-40471903>
- EY. (2022). Vývoj sazby daně z příjmů právnických osob v České republice. https://www.ey.com/cs_cz/tax/tax-alerts/2022/vyvoj-sazby-dane-z-prijmu-pravnickyh-osob-v-ceske-republice

Autor

MARTIN ZEMAN

Analytik

Martin Zeman vystudoval Národohospodářskou fakultu a Fakultu podnikohospodářskou na Vysoké škole ekonomické v Praze. Na VŠE také obhájil svou dizertační práci. Odborně se zabývá hospodářskou politikou, fiskální politikou a veřejnými financemi. Je autorem několika odborných článků, vystupuje na mezinárodních konferencích a publikuje komentáře v médiích. Několik let působil jako poradce ministryně a také v dalších institucích zabývajících se veřejnými financemi.

Vydavatel

INSTITUT PRO POLITIKU A SPOLEČNOST

Posláním Institutu je zkvalitňování českého politického a veřejného prostředí prostřednictvím profesionální a otevřené diskuse a vytvoření živé platformy, která pojmenovává zásadní problémy, vypracovává jejich analýzy a nabízí recepty pro jejich řešení formou spolupráce expertů a politiků, mezinárodních konferencí, seminářů, veřejných diskuzí, politických a společenských analýz dostupných celé české společnosti. Jsme přesvědčeni, že otevřená odborná diskuse a poznání podstaty a příčin jednotlivých problémů jsou nutným předpokladem jakéhokoli úspěšného řešení problémů současné společnosti.

Martinská 2, 110 00 Praha 1

www.politikaspolecnost.cz

+420 602 502 674

office@politikaspolecnost.cz